

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti

"Təsdiq edirəm"

Tədris məsələləri üzrə
prorektor vəzifəsini icra edən:

 dos. Zaur Məmmədov
" " 2026-cı il

Fənn sillabusu
(İşçi tədris proqramı)

İxtisas: 6005004-Ekologiya

Fakültə: Təbiyyat

Kafedra: Fizika, kimya və biologiya

I.Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Biomüxtəlifliyin qorunması

Fənn proqramı: Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin 19.09.2022-ci il tarixli F-556 sayılı əmri ilə təsdiq edilmişdir.Lənkəran Dövlət Universiteti.

Kodu: İF-B21

Tədris ili: II (2025-2026.) Semestr: IV(Yaz).

Tədris yükü: cəmi: 180 saat. Auditoriya saati - 60 saat (30 saat mühazirə, 30 seminar)

Tədris forması:

Əyani Tədris dili:

Azərbaycan dili

AKTS üzrə

kredit: 6 kredit

Auditoriya №:

Saat:

II.Müəllim haqqında məlumat: Məmmədhusəyn Hüseynov,biol.ü.f,d.dos.

E-mail ünvanı: mamed.aqil1962@gmail.com

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., H.Z.Tağıyev küçəsi 118, LDU-nun 3 saylı tədris binası.

Məsləhət günləri və saati: III gün saat 16⁰⁰-17⁰⁰.

III.Tövsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

1. Sultan-zadə F. V. Biomüxtəliflik və onun mühafizəsi. Bakı Dövlət Universitetinin Ekologiya və Torpaqşünaslıq fakültəsi.Bakı. Çəşioğlu nəş-tı.2025-ci il. 240s.
- 2.Əliyev C.Ə., Əkpərov Z.İ., Məmmədov A.T. "Bioloji müxtəliflik" Bakı, "Elm",2008, 231 s.
- 3.Əkpərov Z.İ., Məmmədov A.T. "Bitki genetik ehtiyatlarının əsas tədqiqat strategiyaları // Azərbaycan Aqrar Elmi, Bakı, 2007,N1-3,s.120-124.

- 4.Əliyev C.Ə., Əkparov Z.İ., "Azərbaycanın Bitki Genetik Ehtiyatları". // Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının xəbərləri, Bakı, 2002, N1-6, s.57-58..
- 5.Budaqov B.Ə. "Dözümlü, dözümsüz təbiət". Bakı, 1990, 120 s.
- 6.Hacıyev V.C., Azərbaycanın yüksəkdağlıq bitkilisinin ekosistemi. Bakı, "Təhsil" Elm, 2004, 130 s.
- 7.Məmmədov Q.S., Xəlilov M.Y. "Ekologiya və ətraf mühit". Bakı, "Elm", 2004, 504 s
- 8.Məmmədov V. Yusifov E. Ekoloji menecment. I, II cild, Bakı, 2014, 384 s.
- 9.Azərbaycan Respublikasının Bioloji müxtəliflik üzrə Ölkə Tədqiqatı. Bioloji müxtəliflik Konvensiyası üzrə I Milli Məruzə. Bakı, "ƏLFƏRUL", 2004, 160 s.
- 10.Azərbaycan Respublikasının ətraf mühitə dair qanunvericilik toplusu. Bakı, 2002.
11. Azərbaycan Ekologiya Standartlarının Monitorinqi Fondunun internet saytı:
<http://www.eco.gov.azecologu.org>
- 12.Bitki Genetik Ehtiyatları üzrə Milli İnformasiya Mübadiləsi Mexanizmi. 2006, (İnternet portalı: <http://www.pgfa.org/gpa/aze>)
- 13."Azərbaycan Respublikasında bioloji müxtəlifliyin qorunmasına və davamlı istifadəsinə dair 2017–2020-ci illər üçün Milli Strategiya, 2016.
- 14.Biomüxtəliflik. Biomüxtəliflik nə deməkdir, bizim gündəlik qıdamıza onun necə təsiri var, və biz onu necə qoruya bilərik? Serena Milano, Raffaella Ponzio, Piero Sardo redaktəsi ilə, Bakı, 2019.
15. Chris Thorogood . "Pathless Forest: The Quest to Save the World's Largest Flowers" – (2024)
16. Laura J. Martin. "Wild by Design: The Rise of Ecological Restoration" –2022.

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən hər hansı fənninin tədrisi vacib deyildir.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Bioloji müxtəliflik Yer üzərində həyatın mövcud olmasını təmin edən əsas amildir. Hal-hazırda bioloji müxtəliflik müxtəlif etiologiyalı amillərin təsirinə məruz qalırlar və nəticədə onun azalması baş verir. Ona görə də bioloji müxtəliflik müxtəlif aspektdə öyrənilir. "Ekologiya" ixtisası üzrə təhsil alan tələbələrə "Biomüxtəlifliyin qorunması" fənninin tədrisi onların ekologiyaın bir elm kimi dərinlən öyrənilməsinə şərait yaratmaqla paralel biomüxtəliflik, Yer üzərində olan həyatın növ müxtəlifliyinin (bitkilər, heyvanlar, göbələr və mikro-örqanizmlər), həmçinin onların formalaşdığı yaşayış mühitləri haqqında ətraflı biliklər əldə etməsinə kömək etmiş olar. Fənnin məqsədi biomüxtəlifliyi öyrənməklə, yer kürəsinin təbii kompleksləri haqqında geniş məlumat əldə etmək, biomüxtəlifliyin mühafizə strategiyalarını bilmək, onun quymətləndirilməsi yollarını öyrənməkdir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə:

Fənn üzrə tələbələr bilii 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Yeni tələbənin fənn üzrə toplaya

biləcəyi balın maksimum miqdarı 100-ə bərabərdir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində fəaliyyəti nəticəsində (cari qiymətləndirmə), digər 50 balı isə imtahanda toplayır(aralıq qiymətləndirmə). Fənn üzrə üzrə cari qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən 50 bala Semestr ərzində toplanan 50 bala:

- 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə;
- 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə.

Əgər fənn üzrə həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır. İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. İmtahan yazılı şəkildə aparılır və imtahamın biletinə bir qayda olaraq fənn üzrə tədris olunan mövzulara aid 5 sual daxil edilir. Hər sual maksimum 10 balla qiymətləndirilir(aşağıda qeyd olunan qiymət meyarlarına əsasən) ki, bu da toplamda fənn üzrə aralıq qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 balı təşkil edir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bezi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bezi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bezi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında mövcud qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbir görülməkdir.

X.Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat, seminar 30 saat. Cəmi: 60 saat

№	Keçirilən mövzular	Mühazirə	Seminar	Tarix
1	<p>Biomüxtəlifliyə giriş. Biomüxtəliflik və onun predmeti. Plan: 1. Biomüxtəliflik, yer üzərində olan heyatın növ müxtəlifliyinin əsası kimi. 2. Biomüxtəlifliyin ekosistemlərin, növlərin və genetik materialın müxtəlifliyi kimi xarakteristikası. 3. Biomüxtəlifliyin insanın heyatında oynadığı rol. 4. Biomüxtəliflik ekosistemin ən vacib komponenti kimi. Mənbə: 1,2,5,7.</p>	2	2	
2	<p>Biomüxtəlifliyin qorunmasında beynəlxalq əməkdaşlıq Plan: 1. Ətraf Mühit və İnkişaf üzrə Deklorasiya (Rio Deklorasiyası). 2. Bütün tip meşələrin səmərəli istifadəsi, qorunub – saxlanması və mənilməsinin prinsipləri (Meşə prinsipləri). 3. Bioloji müxtəliflik və iqlimin dəyişməsi haqqında konvensiya. Mənbə: 1,2,3,5,7.</p>	2	2	
3	<p>Biomüxtəliflik bir sistem kimi və onun müasir vəziyyəti. Plan:1. Bioloji müxtəlifliyin sistem konsepsiyası. 2. Biomüxtəlifliyin sistem konsepsiyasının inkişaf yolları. 3. Biomüxtəlifliyin inkişaf tarixi. 4. Biomüxtəlifliyin inkişaf tarixində iqlimin rolu. 5. Buzlaşmalarının biomüxtəlifliyə təsiri. 6. Təbii məhdudlaşdırıcı amillər və biomüxtəliflik. 7. Biosferin müxtəlif sahələrində biomüxtəliflik və məhdudlaşdırıcı amillər. 8. Biomüxtəlifliyin dəyişməsi. Fəlakətlər və dövrü inkişaf. Mənbə: 1,2,3,5,6.</p>	2	2	
4	<p>Biomüxtəlifliyin strukturu və səviyyələri Plan:1. Heyatın təşkilinin müxtəlif səviyyələrində (molekulyar, genetik, hüceyrəvi, orqanizm, populyasiya, ekosistem, biosfer) biomüxtəliflik. 2. Biomüxtəlifliyin strukturu və səviyyələri. 3. Mənbə: 1,2,3,4,8,9.</p>	2	2	
5	<p>Ətraf mühitin və ekosistemlərin müxtəlifliyi. Plan:1. Biotik qruplar. Ekosistemlərin əsas xüsusiyyətləri. 2. Təbii mühitin əsas tərkib hissələri. Biosenozlarda tarixi təkamül. 3. Aqroekosistemlər. Aqrobiomüxtəliflik.</p>	2	2	

	4. İnsan tərəfindən yaradılmış biomüxtəliflik Mənbə: 1,2,3,5,7.			
6	Növ müxtəlifliyinin qanunauyğunluqları. Plan: 1. <i>Birinci qanunauyğunluq.</i> Biotik qrupda növ müxtəlifliyi. Dominant və ya mühitəmələgətirici növlər. 2. <i>İkinci qanunauyğunluq.</i> Mühitin məhsuldarlığının yaşayış məskənində növ sayının artımına təsiri. 3. <i>Üçüncü qanunauyğunluq.</i> Növ zənginliyi yüksək olan qrupların sabitliyi. 4. <i>Dördüncü qanunauyğunluq.</i> Seçici yırtıcılığın növ müxtəlifliyinə təsiri. Qida zəncirində qonşu mövqe tutan orqanizmlər arasında qarşılıqlı əlaqələr. 5. <i>Beşinci qanunauyğunluq.</i> Nadir növlərin sayı və ona müvafiq olaraq qrupun növ müxtəlifliyinə streslərin təsiri. Mənbə: 1,2,3,5,7.	2	2	
7	Biomüxtəlifliyin yayılması və bioloji məhsuldarlıq. Plan: 1. Yer kürəsinin səthində biomüxtəlifliyin paylanması. Zəngin biomüxtəliflik regionları. 2. Biomüxtəlifliyin "qaynar nöqtələri" və onların seçilməsində əsas meyarları. 3. Gizli biomüxtəliflik və həyat formaları. 4. Ekosistemlərdə paylanma. Qrupların keçid zonası (ekoton). 5. Biomüxtəliflik və məhsuldarlıq. Təbii biosenozlarda və Aqrosenozlarda məhsuldarlıq. Mənbə: 1,2,3.	2	2	
8	Yer kürəsinin təbii kompleksləri. Plan: 1. Arktik landşaftlar və tundra. 2. Tayqanın və enliyarpaqlı meşələrin biomüxtəlifliyi. 3. Çöl (step, preri, pampa), həmişəyaşıl kserofit kolluq və meşəliklər. Mənbə: 1,2,3,8,9,10.	2	2	
9	Azərbaycanın biomüxtəlifliyi Plan: 1. Bitki biomüxtəlifliyinin relyef müxtəlifliyindən, torpaq-iqlim şəraitindən, şaquli zonalılıq və s. asılılığı. 2. Kənd təsərrüfatı bitkiləri. Heyvan müxtəlifliyi. Kənd təsərrüfatı heyvanları. 4. Azərbaycan torpaqlarının müxtəlifliyi. Mənbə: 1,2,3,5,7,8.	2	2	

10	<p>Biomüxtəlifliyin azalması: səbəb və nəticələr</p> <p>Plan: 1.Biomüxtəlifliyə təsir edən amillər. Monokultur təsərrüfat və biomüxtəliflik.</p> <p>2. Yaşayış mühitinin dağılması və fraqmentləşmə.</p> <p>3. Biomüxtəliflik və qlobal iqlim dəyişiklikləri.</p> <p>4. Nadir və kökü kəsilməkdə olan növlər. Qırmızı kitablar.</p> <p>5.Biomüxtəlifliyin dəyərləri, praktik əhəmiyyəti və istifadəsi.</p> <p>Mənbə: 1,2,3,10,11,12.</p>	2	2	
11	<p>Biomüxtəlifliyin mühafizə strategiyaları</p> <p>Plan:1.Tədqiqat və təlim proqramları. <i>In situ</i> mühafizə. Biotexniki tədbirlər.</p> <p>2. Azərbaycanın Milli Parkları, qoruqları, yasaqlıqları. <i>Ex situ</i> tədbirlər.</p> <p>3. Biotopların mühafizəsi və bərpası, biomüxtəlifliyin mühafizəsinin beynəlxalq, regional və milli səviyyələri</p> <p>Mənbə: 2,3,5,7,13,14.</p>	2	2	
12	<p>Biomüxtəlifliyin mühafizəsinin informasiya təminatı</p> <p>Plan:1.Biomüxtəliflik üzrə informasiya ehtiyatları və onların idarə olunması.</p> <p>2. Biomüxtəliflik üzrə Qlobal İnformasiya Xidməti.Coğrafi informasiya sistemləri.</p> <p>3.Aqrobiomüxtəliflik üzrə informasiya sistemləri.</p> <p>Mənbə: 3,5,7,9,10.</p>	2	2	
13	<p>Biomüxtəlifliyin qiymətləndirilməsi</p> <p>Plan: 1.Biomüxtəlifliyin və ətraf mühitin qiymətləndirilməsi üsulları.</p> <p>2. Qlobal Yerüstü Müşahidə Sistemi. Biomüxtəliflik indeksləri.</p> <p>Mənbə: 1,2,3,5,7,15,16.</p>	2	2	
14	<p>Biomüxtəliflik üzrə Milli və Qlobal strategiyalar</p> <p>Plan:1.Ümumdünya təbiəti mühafizə strategiyaları, Müvəqqəti qoruqların mühafizəsi,</p> <p>2.Milli strategiya və Fəaliyyət planı.</p> <p>Mənbə: 2,3,5,7,8,9.</p>	2	2	
15	<p>Biomüxtəlifliyin dəyərləri və praktiki əhəmiyyəti</p> <p>Plan: 1.Biomüxtəlifliyin əsl dəyəri, estetik dəyəri, istirahət dəyəri. 2. Ekoturizm. Biomüxtəlifliyin qorunmasının əxlaq- etik əhəmiyyəti.</p> <p>3. Biomüxtəlifliyin istifadəsi</p> <p>Mənbə: 1,2,3,5,7,13,14.</p>	2	2	
	Cəmi:	30	30	

X. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Tələbə aşağıdakıları bilməli və bacarmalıdır:

- ətraf mühitin və ekosistemlərin müxtəlifliyini
- təbii məhdudlaşdırıcı amilləri və biomüxtəlifliyi
- biomüxtəlifliyin dəyişməsi və ona təsir edən amilləri
- biotopların mühafizəsi və bərpasını
- Azərbaycan torpaqlarının müxtəlifliyini
- biomüxtəliflik və məhsuldarlığı
- biomüxtəlifliyin mühafizə strategiyalarını və s.

XII.Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- mühazirə, seminar, praktik tapşırıqlar;
- təqdimat və müzakirə;
- debat;
- müstəqil iş, araşdırma.

XIII.Fənn üzrə təlimin nəticələri.

FTN 1 – Yer kürəsində həyatın müxtəlifliyi haqqında təsəvvürlərin dərk edilməsi üçün ümumi dünyagörüşünü, planetdə həyatın qorunması üçün yüksək vətəndaş məsuliyyətini formalaşdırır;

FTN 2 – Bioloji müxtəlifliyin funksiyalarını və dəyərliliyini biomüxtəlifliyin səviyyəsini şərh edir;

FTN 3- Biomüxtəlifliyin monitorinqi və xəritələşdirilməsi haqqında məlumatlandırır;

FTN 4 - Biomüxtəlifliyin azalma səbəblərini və qorunması strategiyalarını şərh edir;

FTN 5 – Qitələrin biomüxtəlifliyi, həmçinin Azərbaycanın biomüxtəlifliyi haqqında məlumat verir;

FTN 6 - Biomüxtəlifliyin qiymətləndirilməsi və mühafizəsinin müasir istiqamətlərini şərh edir.

XIV.Tələbənin fənn haqqında biliyinin öyrənilməsi

XV.Kollekvum sualları:

I kollekvum sualları

- 1.Biomüxtəliflik, yer üzərində olan həyatın növ müxtəlifliyinin əsası kimi.
- 2.Biomüxtəlifliyin ekosistemlərin, növlərin və genetik materialın müxtəlifliyi kimi xarakteristikası.
- 3 Biomüxtəlifliyin insanın həyatında oynadığı rol.
4. Biomüxtəliflik ekosistemin ən vacib komponenti kimi
- 5.Ətraf Mühit və İnkişaf üzrə Deklorasiya (Rio Deklorasiyası).
- 6.Bütün tip meşələrin səmərəli istifadəsi, qorunub – saxlanması və məniilməsinin prinsipləri

7. Bioloji müxtəliflik və iqlimin dəyişməsi haqqında konvensiya.
8. Bioloji müxtəlifliyin sistem konsepsiyası.
9. Biomüxtəlifliyin sistem konsepsiyasının inkişaf yolları. 3. Biomüxtəlifliyin inkişaf tarixi.
10. Biomüxtəlifliyin inkişaf tarixində iqlimin rolu. 5. Buzlaşmalarının biomüxtəlifliyə təsiri.
11. Təbii məhdudlaşdırıcı amillər və biomüxtəliflik.
12. Biosferin müxtəlif sahələrində biomüxtəliflik və məhdudlaşdırıcı amillər.
13. Biomüxtəlifliyin dəyişməsi. Fəlakətlər və dövri inkişaf.
14. Həyatın təşkilinin müxtəlif səviyyələrində biomüxtəliflik.
15. Biomüxtəlifliyin strukturu və səviyyələri.

II kollektiv sualları

1. Biotik qruplar. Ekosistemlərin əsas xüsusiyyətləri.
2. Təbii mühitin əsas tərkib hissələri. Biosenozlarda tarixi təkamül.
3. Aqroekosistemlər. Aqrobiomüxtəliflik.
4. İnsan tərəfindən yaradılmış biomüxtəliflik.
5. Növ müxtəlifliyinin qanunauyğunluqları.
6. Yer kürəsinin səthində biomüxtəlifliyin paylanması. Zəngin biomüxtəliflik regionları.
7. Biomüxtəlifliyin "qaynar nöqtələri" və onların seçilməsində əsas meyarları.
8. Gizli biomüxtəliflik və həyat formaları.
9. Ekosistemlərdə paylanma. Qrupların keçid zonası (ekoton).
10. Biomüxtəliflik və məhsuldarlıq. Təbii biosenozlarda və Aqrosenozlarda məhsuldarlıq.
11. Arktik landşaftlar və tundra.
12. Tayqanın və enliyarpaqlı meşələrin biomüxtəlifliyi.
13. Çöl (step, preri, pampa), həmişəyaşıl kserofit kolluq və meşəliklər.
14. Bitki biomüxtəlifliyinin relyef müxtəlifliyindən, torpaq-iqlim şəraitindən, şaquli zonalılıq və s. asılılığı.
15. Kənd təsərrüfatı bitkiləri. Heyvan müxtəlifliyi. Kənd təsərrüfatı heyvanları.

XVI. Fənn üzrə imtahan sualları:

1. Biomüxtəliflik, yer üzərində olan həyatın növ müxtəlifliyinin əsası kimi.
2. Biomüxtəlifliyin ekosistemlərin, növlərin və genetik materialın müxtəlifliyi kimi xarakteristikası.
3. Biomüxtəlifliyin insanın həyatında oynadığı rol.
4. Biomüxtəliflik ekosistemin ən vacib komponenti kimi
5. Ətraf Mühit və İnkişaf üzrə Deklorasiya (Rio Deklorasiyası).
6. Bütün tip meşələrin səmərəli istifadəsi, qorunub – saxlanması və mənilməsinin prinsipləri
7. Bioloji müxtəliflik və iqlimin dəyişməsi haqqında konvensiya.
8. Bioloji müxtəlifliyin sistem konsepsiyası.
9. Biomüxtəlifliyin sistem konsepsiyasının inkişaf yolları. 3. Biomüxtəlifliyin inkişaf tarixi.
10. Biomüxtəlifliyin inkişaf tarixində iqlimin rolu. 5. Buzlaşmalarının biomüxtəlifliyə təsiri.
11. Təbii məhdudlaşdırıcı amillər və biomüxtəliflik.
12. Biosferin müxtəlif sahələrində biomüxtəliflik və məhdudlaşdırıcı amillər.

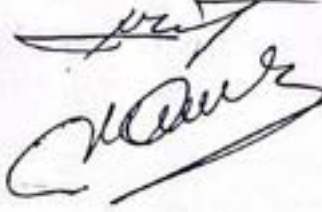
13. Biomüxtəlifliyin dəyişməsi. Fəlakətlər və dövri inkişaf.
14. Həyatın təşkilinin müxtəlif səviyyələrində biomüxtəliflik.
15. Biomüxtəlifliyin strukturu və səviyyələri.
16. Biotik qruplar. Ekosistemlərin əsas xüsusiyyətləri.
17. Təbii mühitin əsas tərkib hissələri. Biosenozlarda tarixi təkamül.
18. Aqroekosistemlər. Aqrobiomüxtəliflik.
19. İnsan tərəfindən yaradılmış biomüxtəliflik.
20. Növ müxtəlifliyinin qanunauyğunluqları.
21. Yer kürəsinin səthində biomüxtəlifliyin paylanması. Zəngin biomüxtəliflik regionları.
22. Biomüxtəlifliyin "qaynar nöqtələri" və onların seçilməsində əsas meyarları.
23. Gizli biomüxtəliflik və həyat formaları.
24. Ekosistemlərdə paylanma. Qrupların keçid zonası (ekoton).
25. Biomüxtəliflik və məhsuldarlıq. Təbii biosenozlarda və Aqrosenozlarda məhsuldarlıq.
26. Arktik landşaftlar və tundra.
27. Tayqanın və enliyarpaqlı meşələrin biomüxtəlifliyi.
28. Çöl (step, preri, pampa), həmişəyaşıl kserofit kolluq və meşəliklər.
29. Bitki biomüxtəlifliyinin relyef müxtəlifliyindən, torpaq-iqlim şəraitindən, şaquli zonalılıq və s. asılılığı.
30. Kənd təsərrüfatı bitkiləri. Heyvan müxtəlifliyi. Kənd təsərrüfatı heyvanları.
31. Azərbaycan torpaqlarının müxtəlifliyi.
32. Biomüxtəlifliyə təsir edən amillər. Monokultur təsərrüfat və biomüxtəliflik.
33. Yaşayış mühitinin dağılması və fraqmentləşmə.
34. Biomüxtəliflik və qlobal iqlim dəyişiklikləri.
35. Nadir və kökü kəsilməkdə olan növlər. Qırmızı kitablar.
36. Biomüxtəlifliyin dəyərləri, praktik əhəmiyyəti və istifadəsi.
37. Tədqiqat və təlim proqramları. *In situ* mühafizə. Biotexniki tədbirlər.
38. Azərbaycanın Milli Parkları, qoruqları, yasaqlıqları. *Ex situ* tədbirlər.
39. Biotopların mühafizəsi və bərpası, biomüxtəlifliyin mühafizəsinin beynəlxalq, regional və milli səviyyələri.
40. Biomüxtəliflik üzrə informasiya ehtiyatları və onların idarə olunması.
41. Biomüxtəliflik üzrə Qlobal İnformasiya Xidməti. Coğrafi informasiya sistemləri.
42. Aqrobiomüxtəliflik üzrə informasiya sistemləri.
43. Biomüxtəlifliyin və ətraf mühitin qiymətləndirilməsi üsulları.
44. Qlobal Yerüstü Müşahidə Sistemi. Biomüxtəliflik indeksləri.
45. Ümumdünya təbiəti mühafizə strategiyaları, Müvəqqəti qoruqların mühafizəsi,
46. Milli strategiya və Fəaliyyət planı.
47. Biomüxtəlifliyin əsl dəyəri, estetik dəyəri, istirahət dəyəri.
48. Ekoturizm. Biomüxtəlifliyin qorunmasının əxlaqı-etik əhəmiyyəti.
49. Biomüxtəlifliyin istifadəsi.
50. Biomüxtəlifliyin dəyərləri və praktiki əhəmiyyəti

"Biomüxtəlifliyin qorunması" fənninin sillabusu 6005004 "Ekologiya " ixtisasının təhsil

proqramı, tədris planı və "Biomüxtəlifliyin qorunması" fənn proqramı əsasında tərtib edilmiŐdir.
" Fizika, kimya və biologiya" kafedrasında m zakira edilərək təsdiq olunmuŐdur (22 yanvar
2026-ci il protokol № 06).

Fənn m allimi:

Kafedra müdiri :

dos.M.B.Huseynov

p. .e.d. prof. V. .Orucov